

JEAN-PAUL SARTRE'İN “İMGELEM”İ, SANATTA İMGE VE İMGE KÖKLERİ ÜZERİNE

Jean-Paul Sartre's Imagination is on, Image in Art and Root of Images

Levent İSKENDEROĞLU

e-posta: leventiskenderoglu@hotmail.com

Özet: Jean-Paul Sartre *İmgelem* isimli kitabında; insanın karmaşık zihin yapısı içerisinde imgenin nasıl meydana geldiğini birçok açıdan görmeye bağlantılı zihinsel süreçleri ontolojik açıdan ele almaktadır. Bu çalışma ise, Sartre'ın sözlerine hiç dokunmadan, fakat onun sözleriyle beraber, aynı zemin üzerine sanatta imge konusunu ele almayı hedeflemektedir. Sartre'ın sözleriyle bütünlüğü korumak ve vurguyu artırmak adına, çalışmanın giriş ve birinci bölümlerinde Sartre'ın kullandığı samimi dil tercih edilmiştir. Bu çalışma, bu yolla sanatçı algısının farkını ortaya koyup, imgenin oluşumunda yaşanan zihinsel süreci ağır çekimde inceleyerek imgenin kökü üzerine yeni bir söylem geliştirmeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Jean-Paul Sartre, imgelem, sanat

Summary: Jean-Paul Sartre - imagination" in his book - ontologically deals with how the image occurs and intellectual durations related with seeing in the complex structure of human consciousness in many aspects. This study adds imagination matter (subject) in art without touching Sartre's words but his words are on the same ground. To protect the integrity of Sartre's words and to raise the emphasis, the sincere language of Sartre is preferred in the introduction and first part of this study. This study with this way revealed the difference of the artist's perception, and by examining the process of mental life in slow motion in the image formation on the root of a new image discourse seeks to develop.

Key Words: Jean-Paul Sartre, imagination, art

GİRİŞ

İmge konusunda bugüne kadar çok şey söylendi, yazıldı, çizildi; fakat beni en çok etkileyen söylemler arasında, 20. yüzyılın en büyük filozoflarından olan Jean-Paul Sartre'nin varoluşçu söylemle, kaleme aldığı "İmgelem" kitabı oldu. Bu çalışmada onun, kitabının giriş bölümünde özetle ele aldığı, nesnel gerçeklikle yoğrulan ve köklerinden kopmadan yeni bir varoluş gerçekliği yaratan imge betimlemelerine sanat imgesiyle ilgili fikirlerimi ekledim. Aslında bu fikirleri kaleme almanın elbette başka yolları da vardı; fakat diğer yöntemlerin hemen hepsinde, Sartre'nin imgeye ilişkin fikirlerini bağımsız dipnotlar şeklinde vermek gerekirdi ki bunlar, okuyucunun, birebir dikkatine sunmak istediğim şeyleri istediğim şiddette sunamayacağım yöntemlerdi. Ayrıca konuyu, böyle bütün olarak kaleme almanın kendimce faydalarını da görmedim değil. İmge üzerine bu kadar yoğunlaşmışken İmge konusundaki araştırmalarım sırasında fark ettiğim, belki de birçok düşünürün gözünden kaçmış olabilecek bir ayrıntıyı da çalışmaya eklemeyi uygun gördüm. İnsan zihniyle çevresi arasında sık sık kurulan oldukça karmaşık iletişim süreçlerinin arasında sadece "an" diye nitelendirebileceğim bir zaman aralığında daha da özel bir şeylerin olduğu sonucuna vardım. Bu minik zaman aralığı, algıda seçiciliğin, görme biçimlerinin ayrımlılığının dolayısıyla imgelerin köklerine ilişkin bilgilerle doluydu. Bu anı, imge kökleri diye nitelemek doğru olacaktı. Bu çalışmayla algı dünyamızın karanlıkta kalan bir yönünü daha açığa çıkartarak üstüne düşen görevi yerine getireceği umudundayım.

JEAN-PAUL SARTRE'NİN İMGELEM'İ ÜZERİNE

Sartre, "Masanın üstündeki şu beyaz kâğıda bakıyorum; biçimini, rengini, konumunu algııyorum. Bu farklı niteliklerin ortak özellikleri var: en başta, varlığı hiçbir biçimde benim keyfime bağlı bulunmayan, bir tek saptayabileceğim varoluşlar olarak kendilerini sunuyorlar bakışıma. Benim içindirler, ben değildirler. Ancak, başkası da değildirler, yani hiçbir kendiliğindenliğe, ne benim ne de başka bir bilincin kendiliğindenliğine bağımlı değildirler. Aynı anda, hem burada bulunurlar hem de eylemsizdirler. Duyumlanabilir içeriğin pek çok kez betimlenen bu eylemsizliği, kendinde varoluştur. Bu yaprağın, bir tasarımlamalar bütününe indirgenliğini ya da bundan daha fazlası olduğu ve olması gerektiğini tartışmak bir şeye yaramaz. Kesin olan şey, saptadığım beyazın, benim kendiliğindenliğim tarafından üretilemeyeceğidir".¹ der. Ancak sanat yoluyla kâğıdın varlığına müdahale edebilirim. Sanat yoluyla onun beyazını kendime ait olan tüm beyazlarla karıştırıp yeniden üretebilir, başka varlığı kendinden

¹ Sartre, J. Paul, *İmgelem*, (çev: Alp Tümertekin), İstanbul, 2006, s.7

olanların bakışlarına sunabilirim. Peki, bu güç sanata mı aittir, bana mı? Bana ait olsaydı belki de ona bakmam yeterli olacaktı. Fakat onun tüm varlığını kavramam için yeterli olamayacaktı. O halde sanata ait bir güç bu. Bende var olan yetenekle, sanata kendimde yer açabilme cesareti. Masanın üzerindeki beyaz kâğıt kendi var oluş düzeninde var olmaya devam ederken, benim yaptığım resimde yeni bir masa ve yeni bir beyaz kâğıt var.

Bir duruma dikkat çekmekte fayda var. Yukarıda gördükleriniz aslında ne bir masa ne de bir kâğıt, sadece bu sayfaya basılmış - aslında bir zaman aralığında benim çizdiğim- bir görsel oluşumdan başka bir şey değil tüm bu gördükleriniz. Size bunları masa ve kâğıt olarak, ilk bakışta, sorgulamadan algılatan şey, sizin masa ve kâğıt hakkında biriktirdiğiniz bilgiler veya bu bilgilerin toplamından oluşan masa ve kâğıt imgeleridir.

“Tüm bilinçli kendiliğindenliklerin berisinde kalan, gözlemlemek, yavaş yavaş öğrenmek gereken bu eylemsiz biçim, bir şey denilendir. Bilincim hiçbir durumda bir şey olamaz, çünkü kendinde varlık biçimi, tam tamına kendi için varlıktır. Onun için, var olmak, kendi varoluşunun bilincinde olmaktır. Katıksız eylemsizlik olan şeyler dünyası karşısında katıksız bir kendiliğindenlik olarak ortaya çıkar. Öyleyse, daha kökenden başlayarak iki tür varoluş koyabiliriz”² ya da sanat yoluyla kendi varoluşumuzla tüm varoluşları harmanlayabilir, kendi imgeler dünyamızı tüm varlığı kendinden olanlarla paylaşabiliriz. “Gerçek şu ki, şeyler eylemsiz oldukları için bilincin egemenliğinden kurtarırlar kendilerini; eylemsizlikleri

² Sartre, J. Paul, *a.g.e.* , s.7

onları kollayıp gözetir ve özerkliklerini korur.”³ Tabii ona sanat yoluyla müdahale etme seçeneğimiz de vardır ve bu seçenek yine onların eylemsizliklerine bilincin egemenliğini dayatmaya çalışmaktan öte bir çaba olarak algılanmamalıdır. Sanat, doğaya müdahale etmez. Sizin doğadan çalarak biriktirdiğiniz şeyleri, doğanın yanına şanı yüce yeni değerler olarak koymanızı sağlar elbette.

“Peki, ama şimdi de kafamı çeviriyorum. Kâğıdı görmüyorum artık. Şimdi gri duvar kâğıdını görüyorum. Kâğıt yaprağı burada değil artık, orada değil artık. İmha olmadığını biliyorum ama gene de: eylemsizliği, imha olmaktan koruyor onu. Benim için olmaya son verdi yalnız. Ama gene de burada işte. Başımı çevirmedim, hâlâ gri kâğıda bakıyorum; odada hiçbir şey yerinden oynamadı. Bununla birlikte, biçimi, rengi ve konumuyla kâğıt gene beliriyor bende; bana belirmediyse, bunun az önce gördüğüm kâğıt yaprağı olduğunu da biliyorum kesinlikle. Bu şahsen aynı yaprak mı gerçekten? Hem evet, hem de hayır. Aynı niteliklere sahip aynı kâğıt yaprağı olduğu savındayım kuşkusuz. Ancak, o yaprağın orda kaldığını bilmiyor da değilim: karşımda bulunmadığını biliyorum; ona gerçekten görmek istersem, çalışma masama doğru dönmem, bakışlarımı kâğıdın durduğu üstü kurutma kâğıdı kaplı sümene yöneltmem gerek. Şu an bana kendini gösteren yaprak ile az önce gördüğüm yaprak tıpatıp aynı öze sahip. Öz dediğimdeseyse, yalnız yapıyı değil, bireyselliği de kastediyorum. Ne var ki, öz açısından bu tıpa tıplığa, varoluş açısından bir tıpa tıplık eşlik etmiyor. Çalışma masamda bulunan yaprak, aynı yaprak kuşkusuz, ama başka biçimde var oluyor. Görmüyorum onu kendiliğindenliğime bir sınır olarak, zorla kabul ettirmiyor kendini; kendinde var olan eylemsiz bir veri de değil. Tek kelimeyle, fiilen var olmuyor, imge olarak var oluyor”⁴. Sonra ben yepyeni bir serüvenin başında buluyorum kendimi. Bende imge olarak var olan şeyleri çizgiyle, boyayla bir zemin üzerinde yeniden var etmeye çalışıyorum. Bu çabama, bende imgeye dönüşen her şeye bildiğim, biriktirdiğim tüm şeyler eşlik ediyor. Kalemim ya da fırçam bu çabada ben ne dilersem onu yaratıyor. Gerçeğiyle aynı olmayan, ama gerçeğinden ayırt edilemeyen imge, zihnimin karmaşık koridorlarından büyük bir hevesle çıkıyor ve yeniden yepyeni bir varoluş düzeninde, benim egemenliğimde var oluyor. İlkçağlardan bu yana insanları resim yapmaya iten de işte bu yeniden var etme içgüdüsü olsa gerek. Durup yeniden var ettiğim şeye bakıyorum. Her ne kadar bana ait zannetsem de karşımda yine zihnimden ve bir önceki tüm varoluş düzenlerinden bağımsız bir şey görüyorum. Benim egemenliğim sona eriyor ve artık her türlü beğeni ve karşı çıkışa açık yeni bir görsel düzenin, doğanın yanında var olduğunu fark ediyorum.

“Önyargılara saplanmadan kendi kendimi incelersem, imge olarak varoluş ile şey olarak varoluşu kendiliğinden ayırdığımı fark ederim. İmge

³ Sartre, J. Paul, *a.g.e.* , s.8

⁴ Sartre, J. Paul, *a.g.e.* , s.8

diye adlandırılan belirişleri saymam. Ancak, istemli çağrışımlar olsalar da olmasalar da, daha ortaya çıktıkları anda bile, burada bulunandan başka şey olarak gösterirler kendilerini. Bu konuda hiç yanılmam. Psikoloji konusunu incelememiş birine, psikologların imge adını verdiğini açıkladıktan sonra, “Kardeşinizin gerçek burada bulunma durumu ile imgesini birbirine karıştırdığınız oluyor mu?” diye sorduğumuzda çok şaşıracağı kesindir. İşte, bu anlamda tanımlanan imgenin kabul edilmesi, en içteki anlamın dolayumsuz bir verisidir.”⁵ Dolayımli olan ise resmin imgesidir. İzleyicinin direk sanrısı ile süslenir. Ancak, zihindeki imge kadar direk, saf ve temiz değildir. Yukarıdaki örneğe dönecek olursak “kardeşinizin gerçek burada bulunma durumu ile fotoğrafını eşleştirdiğinizin farkında mısınız diye sorduğumuzda şaşıracağı kesindir.”

“Ancak, bir imgeyi imge olarak dolayumsuzca kavramak ile genelde imgelerin doğası üstüne düşünceler kurmak başka başka şeylerdir. İmge olarak varoluşa ilişkin hakiki bir kuram oluşturmanın tek yolu, bu konuda düşünömlü bir deneyden doğrudan kaynaklanmayan herhangi bir şey ileri sürmekten kesinlikle kaçınmaktır. Gerçekten de, imge olarak varoluş güçlölkle ele geçirilebilecek bir varlık kipidir. Zihnimizi yormamızı gerektirir; ama en önemlisi, tüm varoluş kiplerini fizik varoluşu örnek alarak kurma yolundaki neredeyse alt edilmez alışkanlığımızdan kurtulmamız gerekir. Varlık kiplerinin birbirine böyle karıştırılması, başka her yerde olduğundan daha akıl çeler burada çünkü imge olarak kağıt yaprağı ile gerçeklik olarak kağıt yaprağı, birbirinden farklı iki varoluş düzleminde tek ve aynı yapraktır zaten.”⁶ Bunlardan farklı olan, resim düzeyinde yeniden yaratılmış kâğıt imgesidir. Zaten insanoğlunu resim yapmaya iten en büyük güç zihnindeki imgelere üçüncü kişileri ortak etme (gösterme) içgüdüsüdür. “Dolayısıyla, zihnimizi, imgeyi imge olarak katıksız murakabeden ayırır ayırmaz, imgeler kurmaksızın imgeyi düşündüğümüzde, bir kayma yaşar ve imge ile nesne arasındaki özsel ayrılığın ileri sürölmesinden, bir varoluşun ayrılığının ileri sürölmesine geçeriz. İmge, nesne olduğuna göre, imgenin nesne gibi var olduğu sonucu çıkartılır. Böylece, imgeye ilişkin saf yürekli metafizik dediğimiz şey oluşturulur. Bu metafizik, imgeyi şeyin, kendisi de bir şey olarak var olan bir kopyası kılmaktan ibarettir. Böylece, “kişi olarak” yaprakla aynı niteliklere sahip, “imge olarak” kâğıt yaprağı ortaya çıkar. Eylemsizlik içindedir, bir tek bilinç açısından var olmaktan çıkmıştır artık: kendinde var olur, bilinçte değil, kendi gönölünce ortaya çıkar ve yok olur; algılanmaya son vererek, var olmaya son vermez, bilinç dışında bir şey varoluşunu sürdürür. Bu saf yürekli metafizik ya da daha doğrusu varlıkbilim, herkesin varlıkbilimidir. İşte, şu tuhaf aykırı düşüncenin farkına varılması da bundandır: az önce bize, imgelerini imge olarak hemen tanıyabildiğini ileri süren, psikolojik kültürden yoksun adam, şimdi sözlerine

⁵ Sartre, J. Paul, *a.g.e.*, s.9

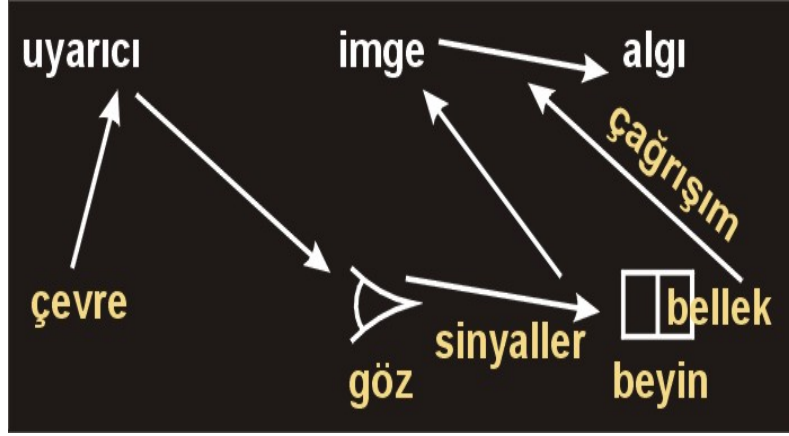
⁶ Sartre, J. Paul, *a.g.e.*, s.10

imgelerini gördüğünü, imgelerini duyduğunu, vb. ekleyecektir. İlk iddiası kendiliğinden deneyden, ikincisiyse, saf yürekliye kurulmuş bir kuramdan kaynaklanır. Kendi imgelerini görse, kendi imgelerini birer şey olarak algılasa, bunları artık birer nesne olarak ayırt edemeyeceğini anlamaz; böylece, iki ayrı varoluş düzleminde tek bir yaprak kâğıt oluşturmak yerine, aynı düzlemde var olan tıpatıp aynı iki yaprak oluşturur. Epiküros'un "benzetilen" kuramı, imgeler konusundaki bu saf yürekli şeyciliğin güzel bir örneğidir. Şeyler ardi arkası kesilmeden "benzetiler", "putlar" yayarlar, bunlar da birer zarftan başka bir şey değildir. Bu zarflar ise nesnenin tüm niteliklerine, içerik, biçim, vb. sahiptirler. Hatta bunlar kesinlikle nesnedirler. Bir kez yayıldılar mı kendilerini yayan nesne gibi, kendinde var olurlar artık ve tanımlanmamış bir zaman boyunca da havada dolaşabilirler. Duyarlı bir aygıt bu zarflardan biriyle karşılaşır içine çektiğinde algılama gerçekleşir. Katıksız ve a priori kuram, imgeyi bir nesne kıldı. Ne var ki, iç sezgi, imgenin şey olmadığını öğretir bize. Sezginin sağladığı bu veriler, yeni bir biçime bürünüp kuramsal kuruluşla bütünleşirler: imgesi olduğu şey gibi, imge de bir şeydir. Ancak, imge olması nedeniyle, tasarımı yaptığı şeye göre bir tür metafizik aşağılık içine düşer. Kısacası, imge daha az şeydir. Ancak, imge olması nedeniyle, tasarımı yaptığı şeye göre bir tür metafizik aşağılık içine düşer. Kısacası, imge daha az şeydir. İmgeye ilişkin varlıkbilim de böylece tamamlanmış ve dizgeleşmiş oluyor: imge, kendi varoluşuna sahip daha az şeydir, bilince herhangi bir şey gibi sunar kendini ve de imgesi olduğu şeyle dışsal ilişkiler sürdürür"⁷. Ancak sanat imgesi bu durumda farklılıklar içerir. Çünkü sanat imgesine sanatçıya ait olan, sezgi ve duygu dünyasına dair her şey eklenmiştir. Bu durumda, sezgi alanına ait yüceltilmiş değerlerin de sanat imgesine ait olduğu söylenmelidir. Hiçbir nesne, kendini algılayanı içine almaz. Sanatta imgeye dönüşen her şey, sanatçısını da içine alır. Dolayısıyla daha geniş bir çerçeveye oturtulmalıdır. Benedetto Croce'a göre nesnelere, bizden bağımsız olarak vardılar ve varlıklarını sürdürebilirler. Ancak nitelikleri ve nicelikleri bakımından tanımlanabilmek için insan zihnine ihtiyaç duyarlar.⁸ Bu duruma en güzel örnek Âşık Veysel'in dizelerinde gizlidir; "Güzelliğin on para etmez, şu bendeki aşk olmasa." Görme yeteneği olmayan varlığı sezgileri ile algılayan bu büyük ozan, insana ait zihin ve sezgi olmadan varlığın anlamsızlığı üzerine çok etkili bir vurgu yapar. O halde sanat imgesi, taklidi olduğu şeyden- metafizik aşağılık şöyle dursun- kesinlikle daha çok şeydir denebilir. "İmge denilmesini de işte bu iyi tanımlanmamış ve belli belirsiz (bir tür büyüklü zayıflıktan başka bir şey olmayabilen ya da tam tersine, daha düşük bir açıklık ve ayrılık derecesi olarak betimlenecek) aşağılığın ve sözü edilen

⁷ Sartre, J. Paul, *a.g.e.*, s.10

⁸ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz., Croce, Benedetto, *Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı*, (Çev: Nazım Özüaydın), Ankara, 2004, s.39-47

dışsal ilişkinin doğruladığı hemen görülür, bunun sonucunda ortaya çıkabilecek tüm çelişkiler de kestirilebilir”.

İMGE KÖKÜ

İmge; insanoğlunun etrafını saran tüm yaşamsal unsurlardan fark edebildiği nesnel gerçekliklerin, kendine ait düşünsel dünyasında yorumlanmış halidir. Bu tekrardan sonra, John Berger'in bu konuda ki düşüncelerine de yer vermek istiyorum. Berger'e göre: "Bir imge, yeniden yaratılmış ya da yeniden üretilmiş görünümdür. İmge ilk kez ortaya çıktığı yerden ve zamandan –birkaç dakika ya da birkaç yüzyıl için kopmuş ve saklanmış bir görünüm ya da görünümler düzenidir. Her imgede bir görme biçimi yatar. Fotoğraflarda bile. Çünkü fotoğraflar çoğu zaman sanıldığı gibi mekanik kayıtlar değildir. Her bir fotoğrafa baktığımızda, ne denli az olursa olsun, fotoğrafçının sınırsız görünüm olanakları arasından o görünümü seçtiğini fark ederiz. Rasgele aile fotoğraflarında da böyledir bu. Fotoğrafçının görme biçimi konuyu seçişinde yansır. Ressamın görme biçimi bez ya da kâğıt üzerine yaptığı imgelerle yeniden canlandırılır. Her imgede bir görme biçimi yatsa da, bir imgeyi algılayışımız ya da değerlendirişimiz aynı zamanda görme biçimimize de bağlıdır."⁹ Burada sözü geçen imge, doğanın usda yeniden biçimlendirilmiş şeklidir. Ancak yeniden biçimlendirilmiş bir görünümün dahi başka uslarda bir kez daha bireye özel imge kökleri sorgulanarak yeni bir imgeye dönüştürülebileceği vurgulanmıştır. Bu şaşırtıcı ve olağan üstü bir yeti özetidir. İşte insanoğlunun yaşam içinde bireye dönüşürken zihinsel biçimlenme

⁹ Berger, John, *Görme Biçimleri*, İstanbul, 1995, s.10

sürecinde ayrımlı olmasının sebebi bu olağan üstü özümseme yetisinden kaynaklanır.¹⁰ O halde son olarak imge; insanoğlunun etrafını saran tüm yaşamsal unsurlardan fark edebildiği nesnel gerçekliklerin kendine ait düşünsel dünyasında yorumlanmış halidir denebilir. İmge ile ilgili tüm tartışmalar gösteriyor ki imge kökü, birey bağlamındaki tüm yaşamsal veriler olarak tanımlanabilir. Resimde biçime dönüşen her imgenin resmin sahibinin yaşantısıyla ve görüp algıladığı gerçeklikle örtüşüyor olması, imge köklerinin gerçek dünyadan beslendiği sonucunu doğurur. Ancak her insanın gerçeği algılama biçiminin farklı olması sebebi ile resim yüzeyinde imge kökleri de birbirinden farklı biçimlere dönüşür. Bu düşünüşle her imgenin farklı bir hikâyesi, farklı bir kökü olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Aynı zamanda edinilmiş bilgiler imge köklerinin tanımlanmasında önemli bir yer tutar. Varlıkların oluşumları ve temel yapı malzemeleri ile ilgili gerçeklik bilgileri, imgeye dönüştükten sonra varlığın öğelerini tanımlamak ve imgeyi kavramak doğrultusunda önemli bir kaynak halini almaktadır. Örneğin, bir otomobil imgesinin kökleri bakımından metal ve plastik içerdiği bilgisi yaratılan imgenin yapısı, gerçekliği veya dokusu, sertliği, yumuşaklığı v.b. hakkında düşünemeyi ve kavramayı sağlar. Buradan hareketle, tüm yaşamsal veriler, edinilmiş bilgi ile birlikte imgenin köklerini oluşturuyor denebilir. İmge kökleri yaşamsal gerçeklikle zihinsel gerçeklik arasındaki gerçekler örgüsünden oluşur. Yaşamsal gerçeklik, doğanın özgün gerçekliği; zihinsel gerçeklik ise bireyin oluşturduğu imgesel gerçekliktir. Zihnin yöneldiği ya da odaklandığı nesne, zihinde yer edip bireye ait tüm birikimle yüzleşmeden önce -bir başka deyişle bireye ait olmadan önce- birey tarafından seçilmiş bir kök durumundadır. Bu kök, aynı zamanda 'görmede' bireysel farklılığın da köküdür. Tam olarak doğadan kopmamıştır ve zihnin karmaşık koridorlarına da dâhil olmamıştır. Örneğin ormanda biçimi ve duruşuyla dikkatinizi çeken bir ağaç, diğer tüm uyarıcılardan bağımsız olarak karşınızda durmaya başladığı an, artık o ormandaki tüm ağaçlardan farklı bir kimliğe sahip olmuştur. Artık o, seçilmiş bir görüntüdür. Bu "an"a dair söylenecek şeylerin özeti sizin tüm birikimleriniz olmalıdır. İşte tam o an'da ağaç ne doğaya ait bir ağaç sınıfına girer ne de sizin zihninizde oluşmuş bir ağaç imgesidir. Tüm varlığı ile bir önceki var oluş düzeninden bağımsızdır ve bir sonraki var oluş düzeninden de. Eğer siz o "an"ı geçer ve onun üzerinde düşünmeye başlarsanız, ağaçla ilgili tüm bilgi ve duygu birikimleriniz ağaca dâhil olacaktır. Sonrasında artık o sizin zihninize ait bir imgedir. Eğer sezgileri güçlü bir ressam iseniz de onu zihninizden çıkarıp resim sanatının tüm plastik biçimlendirme imkânları ile yoğurup üslubunuz ve amacız doğrultusunda bir sanat imgesine dönüştürebilirsiniz. Sonuç olarak denilebilir ki, sahip olmadan önce zihinle dokunup ilişki kurduğunuz

¹⁰ İskenderoğlu, Levent, *Çocuk Resimlerinde Görme Biçimleri*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2006, s.11.

her şey, birer imge köküdür. Notalar da birer imgedir. Duyduğın ses duyumsadığın ses ise, bir imgedir. Zihinde şekillenip notalara dönüşürse sanat imgesi olur. Bu müzik imgeleri, estetik kaygılarla, belli bir kompozisyon düzeninde bir araya gelebilirse müzik olur. Müzik imgelerinin kökleri ise, duymayı bırakıp dinlemeye başladığın an oluşur. Dokunmaya gelince, eğer görmüyorsan başlı başına imge oluşturmada bir araç halini alır. Ancak görüyorsan, nesneyi tanımlamada gerekli olan bilgi birikimi için tamamlayıcı bir duyu organı olarak görev yapar. Duyu organlarımız yolu ile zihnimizi besleriz. Ancak, en baskın duyu organımız gözdür. Görme yoluyla elde edilen bilgi, tüm bilginin dörtte üçünü kapsadığı söylenebilir. Bu noktada görmeyle ilgili şöyle bir tanım yapmayı uygun görüyoruz. Görmek; doğaya zihinle dokunmaktır. Doğaya zihinle dokunmak, onu bir imgeye dönüştürmektir.

SONUÇ

Bu çalışmadan, anlaşılacağı üzere Paul Sartre'nin imgelem konusundaki fikirlerine katılıyoruz. Bunların üzerine sanat imgesi konusundaki fikirlerimizi eklemek suretiyle imgeyi çok yönlü olarak incelemiş oluyoruz. Aynı zamanda imgenin oluşumundaki zihinsel sürece ağır çekimde yeniden göz atarak, imgenin “kökü” üzerine yeni fikirler geliştiriyoruz.

İmgeler, var oluş nedenleri ile ve bağımsız olarak sanat içinde yeni bir iletişim aracına dönüştüğünde, insan zihninin, zekâsının ve duyu dünyasının yüceliğinin kanıtları olarak karşımıza çıkar. Farkına varmanın, sorgulamanın, yargılamanın, kısacası imge, insan beynine özel tüm eylemlerin çözümlenmiş halidir. İnsan olağanüstü beyni ile kendisi ve toplumlar için bellek yaratmayı sürdürme gelmiştir. Bu yolla bilgiler dünyası oluşturmuş, onları düşünceleriyle beslemiş, dolayısıyla deha ve estetik örgüsü içinde medeniyetler yaratmıştır. Sanat dediğimiz şey ise bu süreç içinde çiçeklenip insanoğlunun en duyarlı dokusu olarak hep var olagelmiştir. İmgelerin gizleri çözüldükçe, onların köklerine dair daha çok bilgiye ulaştıkça, tarihin içine sinen birçok bilgiyi daha deşifre edebileceğimizden eminiz. Çağlar boyunca insanoğlu doğaya ait birçok bilinmeyen keşfetmiş, bilim adına birçok varoluş bilgisini deşifre etmeyi başarmış, ancak kendine ait sezgi dünyasına ilişkin şeyleri, anlamakta ve izah etmekte daima zorlanmıştır. Sanat, insanın bütün çıkmazlarında onun duyu dünyasını aydınlatan bir ışık olmuştur. İşte, insan zihninin dışına çıkarak sanat içinde somutlaşıp, bize içinde yoğrulduğu zihnin kodlarını sunan, sanat imgeleri ve köklerinin üzerine bir ipucu olmayı amaçlayan bu çalışma, İnsanı bir bütün olarak anlayabilme yolunda atılan adımlarından biri olmaya adaydır. Sanat, kendimizi anlama adına üstlendiği bu görevi sonsuza

kadar sürdürecektir; çünkü sanat, kendi gerçekliğini sonsuza kadar arayacak bir gerçekliktir.

KAYNAKÇA

- Berger, John, *Görme Biçimleri*, İstanbul, 1995
Croce, Benedetto, *Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı*, (Çev: Nazım Özüaydın), Ankara, 2004
Hançerlioğlu, Orhan, *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul, 1997
İskenderoğlu, Levent, *Çocuk Resimlerinde Görme Biçimleri*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2006
Sartre, j. Paul, *imgelem*, (çev: Alp Tümertekin), İstanbul, 2006
Worringer, Wilhelm, *Soyutlama ve Özdeşleşim*, Ankara, 1993
Ziss, Avner, *Elements d'esthétique marxiste*, 1977, s. 66-71